

УДК 330.131.05

С. О. Кобернюк,
старший викладач, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

ЦІНОВІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СВИНАРСТВА

S. Kobernyuk,
teacher of the Dnipropetrovsk state agrarian-economic university

PRICE FACTORS OF FORMING OF EFFICIENCY OF THE PIG BREEDING

Визначено ключову роль галузі свинарства у формуванні м'ясного балансу країни. Проведено аналіз структури виробництва м'яса. Досліджено динаміку виробництва м'яса і м'ясопродуктів у 2005—2014 роках. Розглянуто ключові та другорядні чинники формування попиту і пропозиції на ринку продукції свинарства. Проведено аналітичне вирівнювання індексів споживчих цін. Встановлено просту кореляційну залежність обсягів збуту свинини від рівня цін. Узагальнено вплив цінових чинників на ефективність функціонування галузі свинарства.

Certainly key role of industry of the pig breeding in forming of meat balance of country. The analysis of pattern of production of meat is conducted. Investigational dynamics of production of meat in 2005—2014 years. The key and secondary factors of forming of demand and supply are considered at the market of products of the pig breeding. The analytical smoothing of cost-of-living-indexes is conducted. Simple cross-correlation dependence of volumes of sale of pork is set on the standard of prices. Generalized influence of price factors on efficiency functioning of industry of the pig breeding.

Ключові слова: м'ясо і м'ясопродукти, продукція свинарства, ціновий чинник, індекс цін, динаміка виробництва, збут, аналітичне вирівнювання, кореляційний аналіз.

Key words: meat, products of the pig breeding, price factor, loud speaker of production index, sale, analytical smoothing, cross-correlation analysis.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Свинарство є стратегічно важливою і традиційною галуззю економіки України. М'ясний баланс країни на третину представлений саме продуктами свинарства, які володіють високими споживчими якостями.

Традиційність галузі обумовлюється культурними, ментальними особливостями членів суспільства, які сприймають продукти свинарства і його переробки (м'ясо, сало, ковбаси та інші) як неодмінний атрибут власного раціону, достатку і благополуччя родини. Громадяни, що проживають у сільській місцевості, утримують значне поголів'я свиней — коли для власних потреб, коли для ведення невеликого сімейного бізнесу [1].

Дослідження і практичне опрацювання впливу ринкових чинників на формування ефективності свинарства лежить в основі стратегічних завдань державної і регіональної економічної політики, представляє великий науковий інтерес.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Вивченням питань і вирішенням проблем розвитку виробництва, ринку продукції свинарства, впливу доходів населення на формування попиту займалися В.П. Бугуцький, Б.В. Данилів, П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук,

В.В. Писаренко, П.П. Руснак, О.А. Рибалко [2]. На їх думку, позитивні зрушення в галузі передусім залежать від вирішення соціальних питань, перспектив зростання купівельної спроможності українців. Як зазначають П.С. Березівський, В.Я. Месель-Веселяк, відродження свинарства в Україні залежить від пошуку нових і вдосконалення існуючих форм організації виробництва, створення інтеграційних формувань, розвитку маркетингових аспектів агробізнесу. Недостатньо вивченими залишаються питання впливу цінових чинників на зміну попиту і пропозиції на ринку продукції свинарства.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ І ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Основним завданням даної публікації є дослідження впливу зміни обсягів збуту продукції свинарства в залежності від рівня цін. У процесі вирішення поставленого завдання вивчається структура виробництва у м'ясному підкомплексі аграрного сектору економіки, проводиться аналіз динаміки виробництва різних видів м'яса, зміни купівельної спроможності громадян, визначається кореляційний вплив цін на динаміку обсягів реалізації м'яса свиней у живій вазі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Досвід вирощування тварин накопичувався в країні сотнями років, це стосується в першу чергу особистих господарств населення.

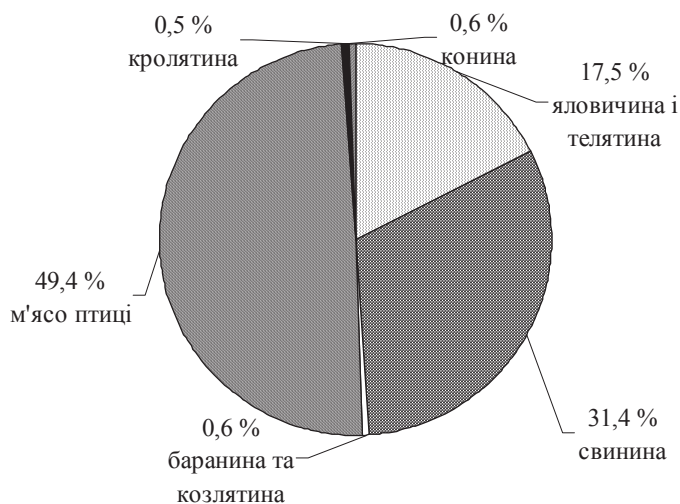

Рис. 1. Структура виробництва м'яса в Україні в 2014 році

Підприємницький сектор отримав бурхливий розвиток у 80-х роках ХХ століття, а починаючи з 1992 року пережив часи стагнації і нині вийшов на рівень перманентного зростання. Про позитивну динаміку свідчать збільшення поголів'я свиней в агропромислових формуваннях, їх питомої ваги у суспільному виробництві продукції свинарства, впровадження сучасних технологій вирощування тварин, розвиток маркетингової складової, стабілізація рівня рентабельності. Однак, позитивні явища не даремно можна називати перманентними, оскільки про стабільне покращення виробничо-збутових показників, підвищення рівня конкурентоспроможності галузі, відкриття нових ринків мова не йде. Подібними здобутками можуть похвалитися лише окремі представники галузі, які в умовах вертикальної інтеграції господарських

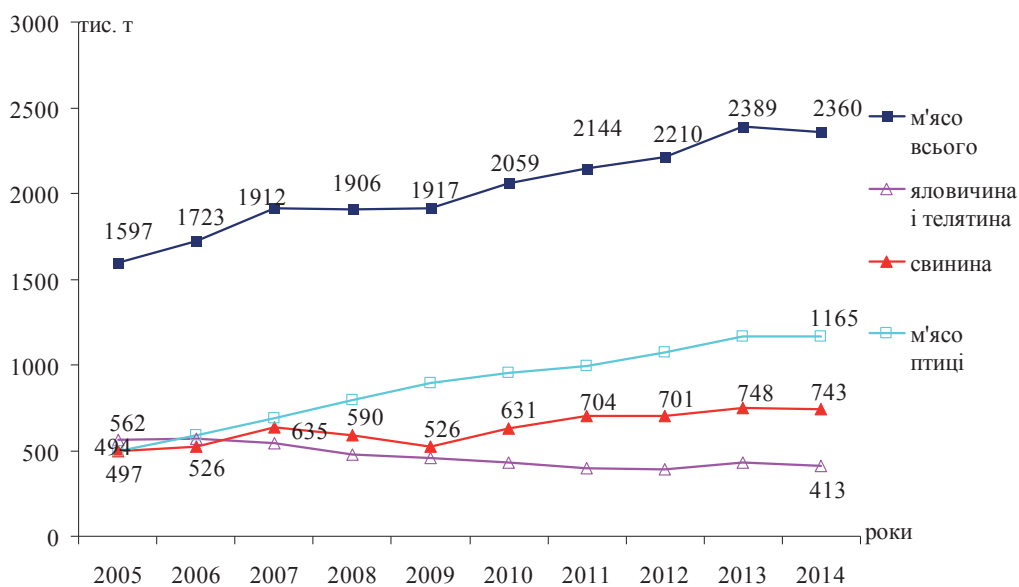

Рис. 2. Динаміка виробництва м'яса в Україні в 2005–2014 рр., тис. т

Таблиця 1. Динаміка показників виробництва м'яса і продуктивності тварин

Роки	Виробництво м'яса на одну голову худоби, що була в наявності на початок року, у забійній масі; кг			Середньодобові прирости на вирощуванні, відгодівлі та нагулі в сільськогосподарських підприємствах; г	
	м'ясо на одну умовну голову великої худоби	яловичина та телятина на одну голову великої рогатої худоби	свинина на одну голову свиней	велика рогата худоба	свині
1990	138	79	79	431	229
1995	96	60	58	259	117
2000	110	71	67	255	120
2010	189	89	83	461	375
2011	196	89	96	481	414
2012	208	88	95	504	448
2013	217	92	99	508	474
2013*	211	91	96	504	472
2014*	215	94	96	525	481

* Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя; за 2014 рік — також без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

процесів, зберігаючи фінансову стійкість, інвестують ресурси у племінну базу, будівництво сучасних комплексів, кваліфіковане кадрове забезпечення, розширення ринків збуту, підвищення якості продукції і асортиментного різноманіття.

У національній структурі виробництва м'яса майже половина належить м'ясу птиці, третина — продукції свинарства і лише шоста частина — яловичині і телятині [4]. З одного боку, це демонструє характер споживчих настроїв, з іншої сторони, вказує на темпи розвитку галузей сільського господарства і промислової переробки м'яса (рис. 1).

Протягом 2005—2014 рр. вітчизняним виробникам вдалося наростити обсяги виробництва м'яса у забійній вазі на 47,8 % (763 тис. т), а м'яса свиней — на 50,4 % (249 тис. т). За цей період в м'ясному балансі суттєво зросла роль птахівництва — на 134,4 %, або на 668 тис. т, тоді як м'ясне скотарство зазнало помітного спаду — на 26,5 %, або на 149 тис. т (рис. 2).

Про підвищення продуктивності м'ясного сектору та свинарства зокрема свідчать статистичні показники виробництва в розрахунку на одну голову худоби та динаміка середньодобових приростів тварин на вирощуванні та відгодівлі в сільськогосподарських підприємствах (табл. 1).

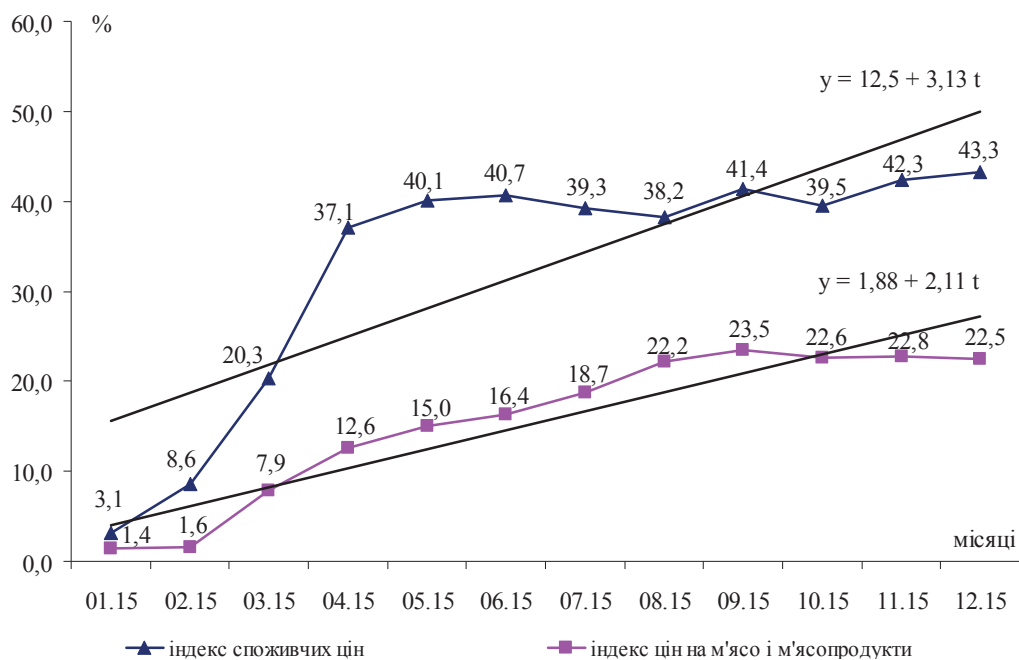
Виробництво м'яса в розрахунку на одну свиню демонструє стабільність протягом 2011—2014 рр., перебуваючи в межах 95—99 кг. Зростання середньодобових приростів тварин на вирощуванні і відгодівлі з 375 г у 2010 р. до 481 г у 2014 р. свідчить про підвищення культури господарювання: рівня генетики, відтворювальних якостей, утримання і годівлі.

Нинішні досягнення свинарства формуються головним чином за рахунок показників крупних підприємств, яким вдається досягати конверсії корму в 3—4 кормових одиниці на 1 кг приросту живої маси. В переважній більшості дрібних і середніх підприємств використання виробничих ресурсів залишається на досить низькому рівні.

Середня жива вага однієї голови свиней, реалізованих на забій в 2014 році у всіх категоріях господарств мала значення 119 кг, тоді як в сільськогосподарських підприємствах відгодовували свиней в серед-

ньому до 109 кг, а в господарствах населення — до 133 кг. Середня забійна вага однієї тварини в 2014 році мала значення: за всіма категоріями господарств — 86 кг, у сільськогосподарських підприємствах — 79 кг, у господарствах населення — 96 кг. На підставі наведених даних можна акцентувати увагу на відносно рівному забійному виході тварин, вирощених в підприємницькому секторі (72,5 %) та господарствами населення (72,2 %). Кардинальна різниця полягає в тому, що відгодівельна вага у 105—115 кг є оптимальною з точки зору питомих витрат кормів, матеріалів та інших ресурсів на виробництво. "Переогодовуючи" свиней в середньому до 133 кг, особисті господарства значно знижують ефективність виробничих процесів, впливаючи цим на рентабельність галузі загалом. Про наявність резервів підвищення продуктивності виробництва свідчить той факт, що в 1990 році забійний вихід удавалося доводити до показника у 76,7 % загалом по галузі, тобто на 4,4 % вище, ніж це було в 2014 році [4].

Провідним стримуючим чинником розвитку галузі виступає низький рівень доходів громадян країни, який обумовлює вдвічі менший від фізіологічно обґрунтованого рівень споживання продукції свинарства. На низьку заробітну плату накладається відбиток негативних економічних явищ, пов'язаних з суттєвим зростанням вартості споживчого кошика через здорожчання житлово-комунальних тарифів, підвищення цін на інші продукти харчування, девальвацією національної валюти. Відчуття економічної нестабільності змушує українців бути стриманішими в придбанні продукції свинарства, відаючи перевагу обов'язковим тра-

Рис. 3. Динаміка індексів споживчих цін і цін на м'ясо і м'ясопродукти

там, пошуку альтернативної м'ясної продукції або ж продукції нижчого рівня якості. Звичайно, свою роль відіграють інші чинники виробництва і споживання: сезонність, ситуація з товарами-субститутами, вартість матеріальних і фінансових ресурсів, потенційні очікування щодо ринкових змін тощо.

З метою вивчення впливу економічних процесів на купівельну спроможність громадян, у першу чергу, щодо придбання м'яса і м'ясопродуктів було проведено аналіз динаміки індексів споживчих цін: загального індексу споживчих цін та індексу споживчих цін на м'ясо і м'ясопродукти. Індекс споживчих цін характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання. Він є показником зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді до його вартості у базисному періоді.

Індекс споживчих цін є найважливішим показником, який характеризує інфляційні процеси в економіці країни і використовується для вирішення багатьох питань державної політики, аналізу і прогнозу цінових процесів в економіці, перегляду розмірів грошових доходів та мінімальних соціальних гарантій населення, рішення правових спорів, перерахунку показ-

ників системи національних рахунків у постійні ціни. Загострення економічних проблем у 2015 році привернуло увагу до дослідження саме цього періоду (рис. 3).

Графічний аналіз дозволяє вести мову про випередження значень і темпів зростання індексу цін для загального споживчого кошику над темпами зростання цін на м'ясо і м'ясопродукти. З початку 2015 року загальний індекс споживчих цін зріс від 3,1 до 43,3 %, індекс цін на м'ясо і м'ясопродукти — від 1,4 до 22,5 % [3].

Аналітичне вирівнювання за прямолінійним трендом вказує на те, що від базового показника у 12,5 % на початок року щомісячно індекс споживчих цін зростав в середньому на 3,13 %. Для індексу цін на м'ясо і м'ясопродукти характерне середнє щомісячне зростання на 2,11 % від базового рівня у 1,88 %.

З практичної точки зору, результати дослідження вказують на те, що більшість складових споживчого кошика українських громадян протягом 2015 року дорожчали значно інтенсивніше, ніж це відбувалося з м'ясом і м'ясопродуктами. Серед "лідерів зростання" — вартість житлово-комунальних послуг (в середньому, більше, ніж у 2 рази): природного газу — в 2,7 рази, гарячої води і опалення — на 78,4 %, елек-

Таблиця 2. Динаміка цін і обсягів реалізації м'яса свиней у живій вазі в 2015 році

Показники	Місяці										
	01.15	02.15	03.15	04.15	05.15	06.15	07.15	08.15	09.15	10.15	11.15
Ціна, грн./ кг	19,54	19,42	23,50	25,18	25,10	25,70	28,79	27,10	26,49	24,09	24,89
Обсяг реалізації, тис. т	35,5	40,9	41,0	38,8	43,4	40,8	32,9	39,0	39,3	41,0	38,5

троенергії — на 66,9 %. Значно підвищилися в ціні велика частина продуктів харчування: цукру — на 69,8 %, овочів — на 66,7 %, олії соняшникової і яєць — на 59,4 %, хліба — на 45,7 %. На 60,8 % зросли ціни на дошкільну і початкову освіту. Це ті складові сімейних витрат, яких навіть при великому бажанні домогосподарствам не вдасться оминати.

Детальніше дослідити вплив цінових чинників на формування ефективності бізнесу в свинарстві дозволяє зробити кореляційний аналіз. В основу його проведення покладена однофакторна модель, яка демонструє зміну обсягів реалізації м'яса свиней у живій вазі в залежності від зміни ціни на продукцію. Інформаційною базою слугували показники цін і обсягів збуту в 2015 році (табл. 2) [3].

Результати простого кореляційного аналізу дозволяють отримати наступне рівняння:

$$Y = 44 - 0,2x \quad (1).$$

Установлена залежність вказує на те, що в досліджуваному періоді зростання ціни на 1 грн./кг призводило до скорочення обсягу реалізації свиней у живій вазі на 0,2 тис. т. Тож, середнє значення ціни у 24,53 грн./кг забезпечило середній рівень збуту продукції в 39,19 тис. т. на місяць. Хоча модель є спрощеною, а інформаційна база не масштабною, встановлена закономірність має практичне значення і може бути використана для проведення більш глибоких досліджень.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Ринкова кон'юнктура на ринку свинарства визначається рядом чинників, серед яких ціни належить провідна роль. В умовах загострення кризових економічних явищ спостерігається суттєве зниження купівельної спроможності громадян, що відображається у зменшенні рівня споживання як м'яса і м'ясопродуктів, так і продукції свинарства зокрема.

Динаміка загального індексу цін та індексів цін за групами товарів і послуг вказує на негативні тенденції для м'ясної галузі, оскільки значне зростання житлово-комунальних витрат, цін на продуктові товари першої необхідності суттєво стримує попит на продукцію свинарства. Це негативним чином відображається і на настроях вітчизняних агропідприємців, які в більшості випадків налаштовані скорочувати витрати, згорнути виробництво, знижувати якість товарів і широту асортименту.

Подолання несприятливої цінової ситуації не може здійснюватися регулятивними метода-

ми, оскільки обумовлена вона, в першу чергу, об'єктивними економічними законами функціонування ринкового господарства. Тому зусилля профільних державних і регіональних органів влади мають бути зосередженими на згладжуванні ринкових диспропорцій, підтримці найменш соціально захищеної частини населення, на постійному діалозі з представниками бізнесу щодо пошуку і реалізації способів стабілізації пропозиції і попиту.

Вплив цінових чинників на формування економічних результатів свинарства є багатоаспектним, тому вивчення всього спектру їх дії представляє науковий і практичний інтерес. Особливої актуальності дана проблема набуває в умовах політичної і фінансової децентралізації, оскільки вимагає стратегічного перегляду регіональної економічної політики підтримки виробництва, розвитку ресурсозберігаючих, енергоефективних, екологічно безпечних технологій.

Література:

1. Кобернюк С.О. Світовий ринок м'яса: український вимір // Агросвіт. — 2011. — № 11. — С. 50—52.
2. Рибалко В.П. Свинарство — національна галузь [Електронний ресурс] / В. П. Рибалко / Пропозиція. — Режим доступу: <http://www.propozitsiya.com/page=146>
3. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
4. Статистичний збірник: Тваринництво України в 2014 році // Державна служба статистики України. — К.: 2015. — 70 с.

References:

1. Kobernyuk, S.O. (2011), "World market of meat: Ukrainian measuring", Agrosvit, vol. 11, pp. 50-52.
2. Ribalko, V.P. (2015), "The pig breeding is national industry", Propoziciya, [Online], available at: <http://www.propozitsiya.com/page=146>. (Accessed 27 February 2016)
3. Government service of statistics of Ukraine (2016), "State information stock-raising in Ukraine in 1990—2015 years", [Online], available at: <http://www.propozitsiya.com/page=146>. (Accessed 27 February 2016)
4. State Statistics Committee of Ukraine (2015), Statystychnyj zbirnyk: Tvarynnytstvo Ukrainy v 2014 rotsi [Statistical collection: A stock-raising of Ukraine is in 2014 years], State Statistics Committee of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
Стаття надійшла до редакції 12.03.2016 р.